

Araa al-Jaramani

‘Soaps gaan over het echte leven’

Wie de samenleving in Syrië wil begrijpen, moet de televisie-series zien die er razend populair zijn. Niet alleen onder het Syrische, maar onder het hele Arabische publiek. De soaps geven een indringend en realistisch inkijkje in de samenleving van een land dat we alleen kennen van oorlogsbeelden. Araa al-Jaramani schreef scenario's voor soaps tot de revolutie uitbrak. Ze moest vluchten vanwege haar kritische werk.

73

‘De eerste serie die ik schreef, heette *Souk al-Waraq*, “De papieren markt”. Ze ging over corruptie op universiteiten. Ik studeerde zelf aan de letterenfaculteit en wat ik daar zag en hoorde verwerkte ik in het script. Er was veel corruptie. Publiek geld, bestemd voor de universiteit, verdween in de zakken van hooggeplaatste universiteitsmedewerkers. De faculteit journalistiek en media zou worden uitgebreid, maar door gesjoemel met offertes werd het geld vervolgens niet besteed aan de faculteit, maar aan de huizen en villa's van de rector en andere medewerkers. Nog een voorbeeld: een rector had minstens tien auto's met chauffeur, bedoeld voor de universiteit. Maar die werden ingezet voor zijn familie waardoor ambtenaren van de universiteit er geen gebruik van konden maken. En dan had je nog de steekpenningen. Mijn man was docent aan dezelfde universiteit waar ik studeerde, maar niemand wist dat. We wilden namelijk voorkomen dat ik zou worden bevoordeeld, want dan zou mijn man een wederdienst moeten leveren. Alles werkte zo in Syrië. Alles ging via via of door connecties. Veelzeggend was dat toen sommige Syriërs naar

Nederland kwamen, ze meteen op zoek gingen naar connecties, omdat ze dachten dat het hier ook zo werkt.

CENSUUR

74 Voor de revolutie verwachtte ik geen problemen met dit script over corruptie. Ik had het aan een productiehuis gegeven en die hebben allemaal contacten met de inlichtingendiensten. Schooldirecteuren maar ook schoonmakers werken samen met de inlichtingendiensten. Die zitten in elke vezel van de samenleving. Ik wist dat een censor het zou lezen en dan zou aangeven wat eruit of anders moest voor het onder hun toezicht en met hun toestemming geproduceerd kon worden. De serie werd in 2011 uitgezonden en toen de opstand begon, wilden de inlichtingendiensten deze eigenlijk stopzetten, maar dat kon niet, want dan zou duidelijk zijn dat er geen vrije media waren. Dat werd dus lastig voor hen en toen werd ik de kop van Jut, want ik was als schrijfster het kwetsbaarst. De regisseur werkte namelijk samen met de inlichtingendiensten en de sterren gaan ze natuurlijk niet opsluiten. Mijn rector verweet me dat ik de vuile was had buiten gehangen. Dat had ik niet mogen doen, vond hij.

UITLAATKLEP

Je kunt je erover verbazen dat dit soort series waren toegestaan, maar mensen moeten nu eenmaal ook ademen. De inlichtingendiensten wisten heel goed hoe ze het volk eronder moesten houden. Ze kenden de samenleving door en door en wisten dat als we deze ene uitlaatklep niet zouden hebben, we zouden ontploffen. En dus keken we tijdens de maaltijd naar series die gaan over wat we in het dagelijkse leven meemaken, de onderdrukking, de dictator, alles. En we lachten erom. Waarom? Om de druk van de ketel te halen. Zoals bij politieke cartoons. De inlichtingendiensten waren daar echt wel van op de hoogte. Voorwaarde was dat het niet te expliciet werd, de dictator werd dus niet bij naam genoemd. Mijn serie zou geen probleem zijn geweest als de revo-

lutie niet was uitgebroken. Dan was die gewoon uitgezonden, net zoals eerdere kritische en succesvolle series. Maar nu waren ze bang dat de studenten, aangemoedigd door de revolutie en de serie, ook in opstand zouden komen.

INTIMIDATIE

Het tweede script dat ik inleverde was de druppel. Het ging over een regio bij ons in het noorden, al-Hasakah, die geld had gekregen van de Verenigde Naties om de lokale boeren te ondersteunen bij het bestrijden van de droogte. Dat geld is achterovergedrukt door lokale autoriteiten. Omdat de situatie onleefbaar werd, verlieten de mensen massaal hun huizen en trokken naar andere steden waar ze in tentenkampen terechtwamen. Schandalig. Toen ik het script inleverde, nodigde de politiecommissaris mij uit voor 'een gesprek'. Hij bevestigde dat wat ik schreef klopte, maar de serie mocht er niet komen en ik moest het hele verhaal vergeten. Maar ik schreef er gewoon over op mijn Facebookpagina en toen we met ons gezin een keer thuiskwamen, bleek er te zijn ingebroken. Omdat men mij verdacht, is ons huis overhoop gehaald, maar gelukkig hadden ze mijn laptop met daarop alle teksten niet gevonden. Ik trok wel de conclusie dat ik niet kon blijven. Met geleende identiteitspapieren vertrok ik naar de ouders van mijn man. Daar bleef ik tien dagen, maar ook daar werd ik geïntimideerd en toen besloot ik Syrië te verlaten.

Ik kwam hier zonder enige kennis, dus ik dacht dat ik iets over Nederland zou leren door naar Nederlandse soaps te kijken. Maar in *Goede Tijden, Slechte Tijden* zag ik dingen die niets met de werkelijkheid in mijn omgeving te maken hebben. En wat ook anders is: *GTST* gaat eindeloos door. Wij vinden dertig afleveringen al te veel. Je wordt die gezichten ook zat. En wat betekent het voor al die acteurs die je opleidt? Als je vijftien jaar met dezelfde acteurs werkt, dan komen al die nieuwe acteurs toch helemaal niet aan de bak?

Hier kijken ze neer op soaps, het niveau is niet hoog en ze zijn alleen voor huisvrouwen, maar in Syrië is dat anders: zowel rijk als arm en zelfs ministers kijken ernaar.

HET GEHEIM VAN HET SUCCES

76 Syrische series zijn populair in de hele Arabische wereld. We hebben heel goede soapschrijvers zoals Samer Radwan, Khaled Khalifa, Fouad Humeira en regisseurs als Inass Haqqi. Bij soaps gaat het om twee dingen: vorm en inhoud. Wat Syrische producers doen is mooie acteurs en actrices selecteren en daar dan een goed verhaal bij bedenken. We verpakken het gif: je ziet mooie vrouwen, maar daar zit dan wel een dodelijke gedachte achter. Heel belangrijk bij drama is de manier waarop je de spanning en het verhaal opbouwt. Daarnaast moet je de kijkers serieus nemen, want die zijn slim, dus je moet niet voorspelbaar zijn. Syrische series spelen met de verwachtingen van het publiek en zijn onvoorspelbaar. Dat is het geheim van het succes.

Een van mijn favoriete series was *Wilada min al-Gasira* (“Een heupgeboorte”), een zeer realistische serie over het leven in Syrië, geschreven door Samer Radwan. Het ging bijvoorbeeld over de *shabiha*, de knokploegen van de overheid, die jongeren in elkaar hadden geslagen. Ik kende dat verhaal en wist wat daar was gebeurd. De broer van mijn schoonmaakster was namelijk door de sjabieha vermoord. Toen ze naar hem toe wilde, zeiden ze dat ze weg moest kruipen zonder achterom te kijken; als ze dat toch deed, zouden ze haar neerschieten. Ze vertelde in tranen hoe haar broer daar levenloos lag en ze niet anders kon dan hem achterlaten, want haar kinderen wachtten thuis op haar.

SYRISCH-NEDERLANDSE SOAP

Er worden nog steeds series geproduceerd, zowel binnen als buiten Syrië. Het zou mooi zijn als ook hier in Nederland Syrische soaps uitgezonden werden, of als er een Syrisch-Nederlandse soap komt. Ik ben aan het kijken of ik samen met een schrijfster

Uit het boek: Ontmoetingen met Syriërs. www.ontmoetingenmetsyriërs.nl

het verhaal van Jacoba van Beieren tot een script kan verwerken. Ik zag het slot hier in Teylingen (gemeente ten noorden van Leiden) en raakte gefascineerd door haar verhaal: een jonge gravin die op vijfjarige leeftijd werd uitgehuwelijkt aan een Franse prins. Dat verhaal is een en al drama.

Als ik kijk naar het Nederland van nu, vind ik de generatieverschillen interessant. Mijn buurvrouw is vijftenzeventig en zij vertelt me heel wat anders dan wanneer ik een jongere spreek. Dat verschil is opvallend en mijn idee is om een verhaal te schrijven over twee generaties Nederlanders die een Syrisch gezin opvangen. Wat kan dat gezin leren van de oude en van de jonge generatie? De jonge generatie is makkelijker, want die is veramerikaniseerd. En Syriërs kennen de Amerikaanse series en gewoonten en ze spreken Engels. De echte uitdaging is de kennismaking met oude Nederlandse tradities. De soap zou dus gaan over hoe een Syrisch gezin twee verschillende culturen in één samenleving aantreft.

Zo'n Syrisch-Nederlandse soap zou het ook zoveel lichter maken voor ons hier. Nu voelt het alsof we onder een vergrootglas liggen. Waar we maar komen, krijgen we vragen: "Wat eten jullie, hoe leven jullie?" "Syrië? Waar ligt dat?" Door soaps kunnen we elkaars cultuur leren kennen.'

